

Archivárove Vianoce

Aj archivár je len človek – hoci je pracovne často ponorený do minulosti, predsa žije v reálnom čase a aj on teda s prekvapením sleduje, ako sa v kalendári striedajú dni, týždne a mesiace. Rok sa pomaly končí a už niekoľko týždňov nám neodbytná reklama neúprosne pripomína, že prichádzajú Vianoce. Kto by sa na ne netešil - aj tí, ktorí ostentatívne vzdychajú nad rastúcou predsviatočnou nervozitou či narastajúcim stresom a pohľadovo glosujú nastupujúce nákupné šialenstvo, sa potajme z Vianoc radujú a žijú v skrytom očakávaní. Určite teraz každý aj častejšie nostalgicky spomína na svoje dávne detské roky: na žiariaci stromček, prekvapenie a radosť z darčiekov. Človek podvedome túži byť obdarovaný – v kútiku duše ostýchavo ukrýva svoje tajné prania či želania. Nie sú to vždy len hmotné dary – mnohí snívajú o šťastí, iní o láske, priateľstve, dôvere, pokoji, zdraví... Nie všetky túžby možno splniť – ale blížia sa Vianoce a vtedy aj zarytý skeptik ukrýva kdesi hlboko v srdci blikajúce svetielko nádeje – čo keby?! Možno takto podobne dumá a sníva aj človek - archivár. Hrabe sa v pamäti a rozmýšľa: *Čo si len zaželať? O čom som sníval, keď som v archíve začínal? Aké som to spriadal plány a projekty? Aké som mal ciele a zámery?* Niekedy sa na tieto otázky naozaj ťažko odpovedá. Predstavy a idey sa nezriedka dávno rozplynuli. Ešte horšie sa však potom hľadá odpoveď na ďalšie otázky: *Prečo som sa toho všetkého vzdal? Prečo som sa tie svoje predstavy a túžby ani len nepokúsil zrealizovať? Je to všetko naozaj už nenávratne stratené?* Niekedy sa archivár pokúša sám pred sebou brániť: *Na spracovanie toho zásadného fondu predsa nebolo nikdy dost' času – ved' koľko len žiadostí bolo treba vybaviť, potom tu boli tie výkazy a správy... Život je o inom! To nie je romantika! Rád by som videl tých teoretikov a zvlášť učiteľov – či by si na mojom mieste vôbec vedeli rady! Pekne sa im to rozpráva!* Archivár vyťahuje jeden argument za druhým, plieska nimi hlučne ako keby tromfoval v mariáši. *Pekne som im to vytmavil! Ved' sa nezmohli ani na odpoveď!* Tichý vnútorný hlas mu však neustále pripomína, že to nie je celá pravda. A vtedy sa archivár začne pýtať trochu inak: *Kto som vlastne? Kam sa to poberám? A aká je vôbec moja identita?*

O tej archivárovej identite sa tohto už toľko navrhlo a napísalo! Niekedy to boli prázdne frázy, inokedy zazneli aj múdre slová. Čo to znamená – byť archivárom? Archivárom sa určite človek nestane ihneď po absolvovaní školy (hoci tu sa – aspoň zatiaľ – kladú základy jeho profesie), ani po nejakom konkrétnom čase, ktorý prežil v archívnom depote. Archivárom ho neurobí automaticky ani členstvo v stavovskej organizácii, ba ani post v riadiacom orgáne, či nejaký iný menovací dekrét. Možno, že formálne áno – ale rozhodne nie, pokiaľ ide o obsah, o podstatu archivárovej osobnosti! Archivár sa rodí, formuje a do svojej profesie dorastá. Dospieva k svojej identite.

Identitu archivára odjakživa najviac poznamenával a poznamenáva vždy prítomný dvojaký aspekt jeho práce – skúma veci a deje minulé, aby osvetlil tie súčasné; zhromažďuje aktuálne informácie, aby sa raz stali zdrojom historického poznania; selektuje, aby zachoval; zhromažďuje poznatky, aby ich napokon rozdával; poučuje a sám sa učí. Toto všetko kladie na archivára veľké nároky. Neoddeliteľnou zložkou archivárovej identity nie je len odborné vzdelanie (tvorí ho teoretická príprava a často dlhoročná praktická skúsenosť), ale aj veľká osobná kultúra

a kultivovanosť – dobrý archivár nemôže byť v žiadnom prípade ignorant, určite nie nerozhľadený a obmedzený *fachidiot!* A potom by mal mať aj cit a zmysel pre morálku a etiku. Nemožno zabudnúť ani asertivitu a predovšetkým na pokoru (tak, ako to často zdôrazňoval aj Michal Kušík).

Blížia sa Vianoce a snáď aj archivár píše (hoci len imaginárne) svoj lístok Ježiškovi. Tak veľmi by chcel, aby vo svojej práci našiel uspokojenie a naplnenie svojich túžob i ambícií. Chcel by nájsť svoju identitu. A – celkom pochopiteľne - túži po spoločenskom pochopení a snáď aj uznaní. Keby mohol realizovať svoje túžby, keby sa mu podarilo aspoň k nim priblížiť... To by bol naozajstný darček! *Ja viem*, píše archivár, *nebol som vždy dobrý! Radšej som sa často tvril ako úradník, než ako archivár – ale keď to niekedy bolo ľahšie! Ani na tie fondy som nemal zabúdať! Aj na bádateľov som veru zazeral – ale keď oni stále niečo požadujú! Ešteže som mal po ruke ten zákon. Ale už budem naozaj dobrý! Budem archivárom, aj keď to teda nebude jednoduché!* A potom archivár poprosí ešte o trocha veselosti a o vieru – v seba a svoje poslanie. Škoda, že ten jeho list je iba pomyselný!

Blížia sa Vianoce a nastal čas očakávania. Advent je časom utíšenia a nazerania do svojho vnútra. Nech je takým aj pre nás, archivárov. Nech nás napokon privedie k poznaniu, spokojnosti a radosti. Nech sú pre nás Vianoce tým naozajstným darom.

Želáme vám pokojné a šťastné sviatky Vianoc, splnenie všetkých dobrých prianí a veľa zdravia, dobrých predsavzatí a elánu na ich uskutočnenie v novom roku 2007!

PhDr. Juraj Roháč, CSc.
podpredseda SSA

Vážené kolegyně, kolegovia,

keďže Vláda SR uznesením č. 856 z 11. 10. 2006 k návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2007 – 2009 uložila zabezpečiť 20% zníženie plánovaného počtu zamestnancov štátnych rozpočtových organizáciách a v príspevkových organizáciách, rozhodol sa aj výbor SSA obrátiť so žiadosťou o prehodnotenie tohto uznesenia vzhľadom k archivárom na podpredsedu vlády a ministra vnútra Roberta Kaliňáka:

SPOLOČNOSŤ SLOVENSÝCH ARCHIVÁROV
THE SOCIETY OF SLOVAK ARCHIVISTS
ASSOCIATION DES ARCHIVISTES SLOVAQUES
VEREIN SLOWAKISCHER ARCHIVARE

Drotárska cesta 42, 817 01 Bratislava 1, Slovenská republika

V Bratislave dňa 2. novembra 2006

Vážení pán podpredseda vlády,

dovoľujem si obrátiť sa na Vás v mene stavovskej organizácie Spoločnosť slovenských archivárov, ako na najvyššieho predstaviteľa ústredného orgánu, ktorý riadi v Slovenskej republike celú sieť štátnych archívov. Spoločnosť slovenských archivárov vznikla 21. decembra 1989 a v súčasnosti združuje 388 členov k spoločnému úsiliu rozvíjať slovenské archívnictvo, prispievať k zvyšovaniu úrovne práce v oblasti archívnictva, no zároveň je platformou na výmenu poznatkov, skúsenosti a odborných názorov.

Archívy a práca v nich sa po roku 1990 výrazne zmenila. Okrem pôvodnej funkcie, ktorou je sprístupňovanie archívnych dokumentov, najmä pre bádateľské účely, začali archívy vo zvýšenej miere poskytovať podkladové materiály pre rozhodnutia súdov a štátnych orgánov, najmä reštitučných

a rehabilitačných žiadostí, či žiadostí týkajúcich sa majetkového vysporiadania a podobne v celej Slovenskej republike. Okrem iného štátne archívy v rokoch 1999 – 2002 vybavili 133 571 bádateľských návštev, pričom archívne dokumenty poskytli na štúdium 39 629-krát. Vybavili 58 086 žiadostí o vydanie odpisov, výpisov a potvrdení z archívnych dokumentov, vyhotovili 1 735 698 kópií a podobne. Podľa zákona o správnych poplatkoch vybrali v tomto období viac ako 2,5 mil. Sk. Prijatím nového zákona

č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach sa úlohy archívov doplnili aj v oblasti kontroly a dozoru nad vznikom archívnych dokumentov a konkretizovali sa poskytovaním pomoci okrem štátnej správy aj iným inštitúciám, firmám a podnikom pri správe registratúry.

Napriek výrazným zmenám v činnosti archívov a nárastom pracovného zaťaženia archivárov nielenže nedošlo k navýšeniu stavov archivárov, ale naopak k ich miernej redukcii. Značné disproporcie pozorujeme i pri porovnávaní počtov archivárov v susedných krajinách s ich počtom u nás.

V roku 2003 nevyhnutnosť navýšenia počtu pracovníkov v štátnych archívoch bola zapracovaná do uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 1201 zo dňa 17. decembra 2003 ku koncepcii rozvoja štátnych archívov zriadených Ministerstvom vnútra SR podľa zákona č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov do roku 2010 (s výhľadom do roku 2015). Toto uznesenie za pôsobenia predošlej vlády nikdy nebolo premietnuté do praxe.

Vzhľadom na uvedené, ako aj na nezastupiteľnú úlohu, ktorú archívy pri významných porevolučných a reformných zmenách zohrávajú, si Vás dovoľujem požiadať, aby sa pri znižovaní stavov postupovalo s prihliadnutím na tieto špecifiká štátnych archívov. V prípade ďalšieho znižovania počtu pracovníkov by takéto zásah mal nielen negatívny dopad na činnosť archívov, no viedol by aj k výraznému obmedzeniu, prípadne úplnému zastaveniu ich odbornej činnosti a aj ďalších prác v oblasti sprístupňovania a digitalizácie archívnych dokumentov, ktorá je v dnešnom svete informačných technológií nevyhnutnosťou. Zároveň by v značnej miere ochromil vybavovanie požiadaviek štátnych orgánov a občanov, s ktorými sa obracajú na sieť štátnych archívov.

Vážený pán podpredseda vlády, verím že uvádzané argumenty posúdite a nájdú u Vás priaznivú odozvu. Súčasne by som Vás v mene Spoločnosti slovenských archivárov chcela čo najsrdečnejšie pozvať na návštevu niektorých archívov, ktoré uchovávajú historické skvosty našej bohatej histórie, aby ste sa mohli osobne presvedčiť o náročnosti a nenahraditeľnosti práce archivárov pri zachovávaní vzácneho kultúrneho dedičstva pre ďalšie pokolenia.

S úctou

PhDr. Zuzana Kollárová
predsedníčka SSA

O liste podpredsedovi vlády a ministrovi vnútra bol informovaný aj predseda výboru NR SR pre verejnú správu a regionálny rozvoj Tibor Cabaj.

MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
SEKCIA VEREJNEJ SPRÁVY
ekonomické oddelenie
Drieňová 22, 826 86 Bratislava 29

•
Spoločnosť slovenských archivárov
Drotárska cesta 42
817 01 Bratislava
•

Váš list číslo/zo dňa

Naše číslo
SVS-207-2006/03520-2

Vybavuje/linka
Ing. Pilsňaková/2639

Bratislava
23. 11. 2008

Vec

Prehodnotenie znižovania stavu zamestnancov v štátnych archívoch - odpoveď

Základným cieľom koncepcie rozvoja štátnych archívov je vybudovať štátne archívy tak, aby mohli systematicky preberať a sprístupňovať čo najväčší počet archívnych súborov a umožniť prístup k informáciám obsiahnutých v archívnych dokumentoch a k archívnemu informačnému systému a ochraňovať archívne dedičstvo. Dosiachnutie uvedených cieľov má dlhodobý charakter a jeho splnenie závisí nielen od finančných prostriedkov ale aj od personálneho posilnenia. Ako uvádzate vo Vašom liste, napriek nárastu pracovného zaťaženia došlo k redukcii počtu zamestnancov štátnych archívov.

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 856 z 11. októbra 2006 k návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2007 – 2009 uložila podľa bodu C. 15 zabezpečiť 20 % zníženie plánovaného počtu zamestnancov v štátnych rozpočtových organizáciách a v príspevkových organizáciách s cieľom dosiahnuť úsporu finančných prostriedkov kapitol štátneho rozpočtu a súčasne zabezpečiť zefektívnenie vynakladania verejných prostriedkov s prihliadnutím na individuálne potreby jednotlivých rozpočtových kapitol do 31. decembra 2007.

Na základe uvedeného budeme, v prípade plnenia vyššie menovaného uznesenia, vyvíjať maximálne úsilie aby sa znižovanie počtu zamestnancov dotklo štátnych archívov v čo najmensej miere.

Ing. Iveta Špatinová
vedúca oddelenia

Telefón
xx421-2-48592601

Fax
xx421-2-4333733

E-mail
oe.svs@mvsr.vs.sk

Internet
www.civil.gov.sk

IČO
151 866

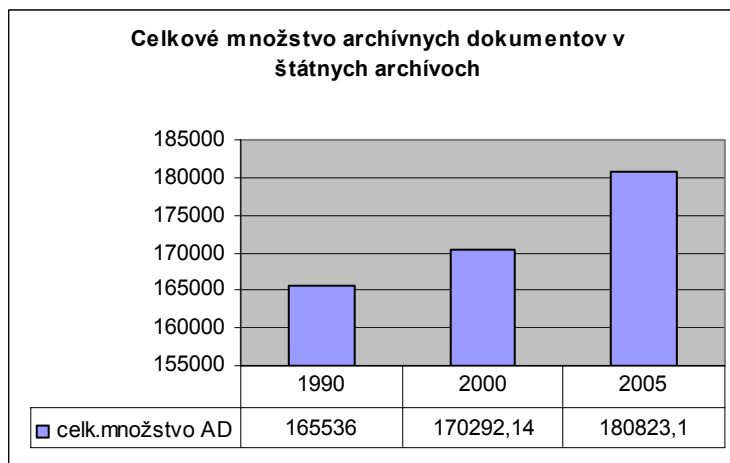
Analýza činnosti štátnych archívov Slovenskej republiky v súvislosti s realizáciou

bodú C 15 (znižovanie počtu zamestnancov štátnej správy o 20%) uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 859/2006

Úlohou štátnych archívov SR je podľa zákona č. 395/2002 o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov je preberať, evidovať, ochraňovať, sprístupňovať a umožniť prístup k archívnym dokumentom, ktoré ustanovuje za archívne dedičstvo Slovenskej republiky a štátu ukladá povinnosť zabezpečiť jeho zachovanie.

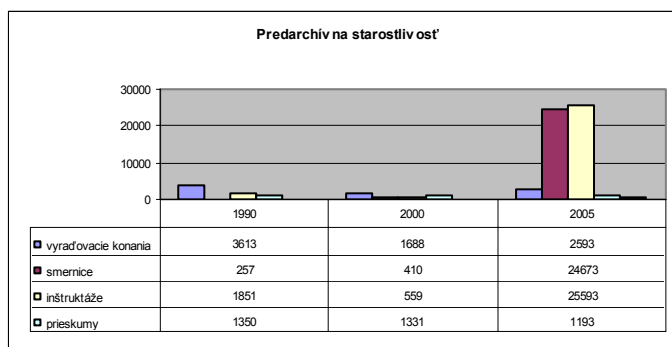
Význam štátnych archívov vzrástol najmä od roku 1990, keď začali prebiehať inštitucionálne reformy spoločnosti, predovšetkým reformy verejnej správy.

V oblasti preberania archívy aktívne a iniciatívne vstupovali už od roku 1990 do procesu likvidácie zrušených orgánov verejnej správy a podnikov a organizovali vyradovanie ich písomností a preberanie archívnych dokumentov. Zvýšená aktivita archívov v týchto odborných činnostiach sa stala základným predpokladom pre zachovanie archívnych dokumentov, a tým aj zachovania archívneho dedičstva SR z obdobia rokov 1945 – 1989.

Graf 1

V rokoch 1990 až 2005 štátne archívy zachránili pred zničením viac ako 15 tisíc bežných metrov archívnych dokumentov, čím narástlo množstvo archívnych dokumentov v štátnych archívoch spolu na 180 823,1 bežných metrov (pozri graf 1).

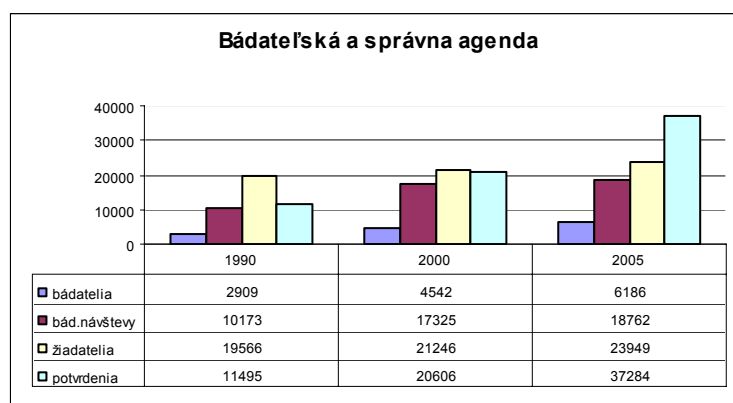

Graf 2

Preberanie archívnych dokumentov je súčasťou predarchívnej starostlivosti štátnych archívov, ktoré v záujme záchranu archívnych dokumentov vykonávajú a schvaľujú v poradovacie konania, posudzujú smernice pre správu registratúry orgánov štátnej správy, samosprávy, súdnictva, ako aj súkromnej sféry. V súvislosti so smernicami, ktorých zmyslom je riadna správa registratúry a správcom registratúr (pozri graf 2).

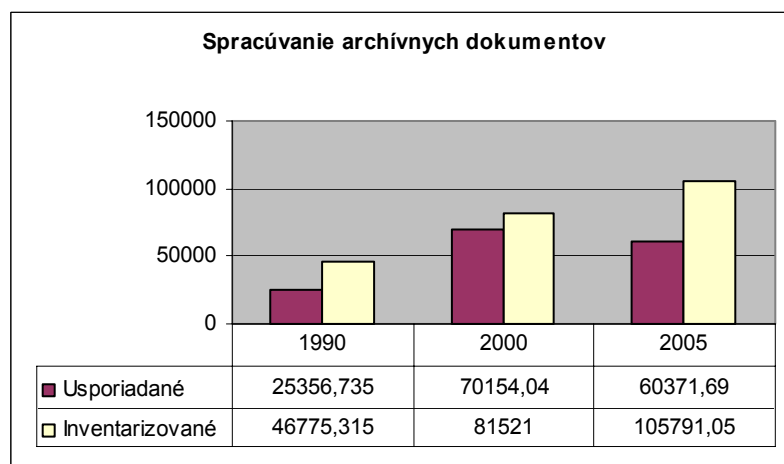
Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 628/2002 Z. z. uložila aj súkromnému sektoru povinnosť riadne sa starať o svoje registratúrne záznamy vypracovaním smerníc pre správu registratúry, čím enormne narástli aj povinnosti štátnych archívov pri ich schvaľovaní (pozri graf 2). Tieto smernice zabezpečujú zachovanie archívnych dokumentov významných pre poznanie vývoj a registratúrnych záznamov, sú ŠA povinné poskytovať a zabezpečovať konzultácie, inštruktáže a školenia hospodárstva v danom období.

Medzi základné povinnosti štátnych archívov patrí umožnenie prístupu k archívnym dokumentom. Od roku 1990 až do dnes sú to predovšetkým dokumenty k nápravám krívd spáchaných predchádzajúcim režimom, k rehabilitáciám a reštitúciám. Archívy vydali už v roku 1990 žiadateľom vyše 11 tisíc výpisov, odpisov a potvrdení z archívnych dokumentov a v roku 2005 ich bolo už viac ako 37 tisíc. Popri správnej agende poskytujú archívy archívne dokumenty profesionálnym historikom aj záujemcom o históriu z radov občanov, ktorých počet tiež narastá (pozri graf 3).

Graf 3

Odborné archívne činnosť ako sú predarchívna starostlivosť, preberanie archívnych dokumentov, ich ochranu, sprístupňovanie a umožňovanie prístupu k archívnym dokumentom, vykonávajú stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelaní odborníci – archívári.

Graf 4

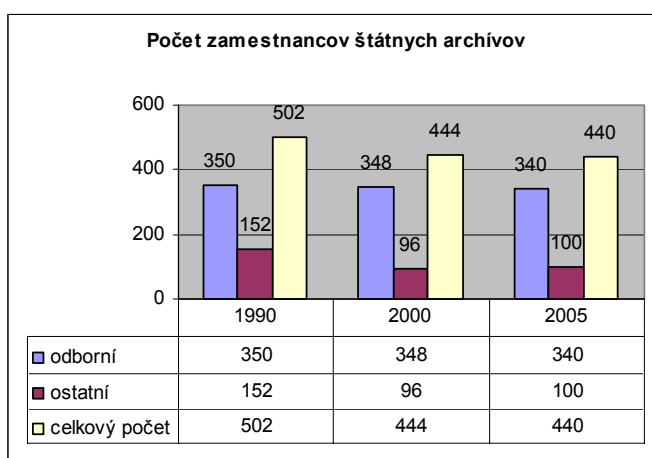
Aby archív mohol umožniť prístup k informáciám z archívnych dokumentov, musí ich odborne spracovať

a sprístupniť. Hlavným cieľom týchto činností je umožnenie rýchleho a bezproblémového vyhľadania archívnych dokumentov pre potreby orgánov štátnej správy a samosprávy, súdov a prokuratúry, ako aj pre občanov pri ochrane ich práv. Štátne archívy ochraňujú historické archívne dokumenty už od 13. storočia, preto je ich spracúvanie jednou z najdôležitejších odborných činností.

Znížením počtu zamestnancov by sa tieto práce prinajmenšom spomalili, čo by v konečnom dôsledku znamenalo zníženie kvality poskytovania služieb verejnosti archívami. Do roku 1990 bolo v štátnych archívoch usporiadaných 25356,735 bežných metrov archívnych dokumentov, v roku 2005 60371,69 bm. Napriek tomu, že v roku 2005 sa zvýšil celkový počet spracovaných bežných metrov archívnych dokumentov na 105791,05, v archívoch je treba spracovať ešte viac ako 75000 bežných metrov archívneho materiálu, ktorý tvoria najmä dokumenty z činnosti orgánov štátnej správy a samosprávy 20. storočia (pozri graf 4).

Archivár prestal byť iba strážcom a ochrancom archívnych dokumentov a nevystačí iba s odborným stredoškolským alebo vysokoškolským vzdelaním. Znalosť právnych predpisov týkajúcich sa problematiky ochrany osobných údajov, prístupu k informáciám, správneho poriadku a ďalších právnych predpisov patrí v súčasnosti medzi základné povinnosti archivárov.

Napriek tomu, že objem činností vykonávaných v štátnych archívoch od roku 1990 dramaticky narastá, dochádza stále k znižovaniu počtu ich zamestnancov. Kým v roku 1990 mali archívy 502 zamestnancov, v roku 2005 to bolo už len 440 (pozri graf 5). Štátne archívy pociťujú potrebu navýšenia počtu o 187 zamestnancov postupne do roku 2010, ako bolo navrhnuté v Koncepcii rozvoja štátnych archívov zriadených Ministerstvom vnútra SR podľa zákona č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov do roku 2010 (s výhľadom do roku 2015) schválenej vládou Slovenskej republiky uznesením č. 1201/2003.

Graf 5

Realizácia bodu C.15 uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 856/2006 by v podmienkach štátnych archívov znamenala zníženie počtu ich zamestnancov o 88 a spôsobila by ich znefunkčnenie vo všetkých odborných činnostiach. Zastavili by sa tým aj rozbehnuté práce na digitalizácii archívnych dokumentov a ich online sprístupnenie na internetových stránkach, v ktorých Slovenská republika aj tak zaostáva v porovnaní s inými štátmi Európskej únie.

Predstavujeme Vám...

PhDr. Júlia Ragačová pracuje na MV SR na odbore archívov a registratúr od roku 1998. V roku 2005 sa stala výkonnou redaktorkou časopisu Slovenská archivistika. Túto funkciu prevzala od dlhoročnej redaktorky PhDr. Júlie Hautovej. SSA ju poverila redakciou pripravovaného zborníka príspevkov k dejinám archívov, ktoré odzneli na 10. archívnych dňoch v júni 2006 v Levoči. Výbor SSA poveril zostavením zborníka PhDr. Veroniku Novákovú a PhDr. Radoslava Ragača. V prípade, že publikáciu vydá OAR MV SR, tak prirodzene redaktorom bude „ex off“ pracovník odboru.

ZK: Aký význam pre archívnu societu vidíte vo vydávaní Slovenskej archivistiky?

Slovenská archivistika vznikla v roku 1966

JR: Slovenská archivistika ako odborné periodikum archívárov vznikla pred 40. rokmi. Okruh jej predplatiteľov však jasne ukazuje, že si svojich čitateľov našla aj medzi historikmi, múzejníkmi, či v rôznych kultúrnych inštitúciách. Michal Kušík jej hneď v prvom čísle dal do vienka aj nasledovné úlohy: „boj proti izolácii na archívnom poli a úsilie doviest' slovenského archívára a slovenské archívnictvo na celoštátnu a s ňou spojenú svetovú úroveň.“ Myslím si, že jeho slová v istom zmysle platia dodnes. Pri listovaní už prvých vydaných čísiel vidieť množstvo kvalitných príspevkov. Slovenská archivistika vždy zostala odborným časopisom a dobové politikum v nej bolo omnoho menej viditeľné ako napríklad v historických časopisoch... Pre mnohých archívárov je to, žiaľ, aj jediné odborné periodikum, ktoré čítajú.

ZK: Mohli by ste porovnať formu a obsah Slovenskej archivistiky so zahraničnými časopismi podobného zamerania?

JR: Svojou štruktúrou, ktorá sa výraznejšie nezmenila od vzniku periodika v 60. rokoch, ani obsahom sa neodlišuje od zahraničných časopisov. V porovnaní s niektorými z nich, čo sa týka vzhľadu, zaostáva v kvalite papiera či vo farebnosti (je bez farebných príloh). V tejto oblasti je však limitovaná možnosťami rezortnej tlačiarne a rozpočtom.

ZK: Do akej miery má záujem na publikovaní výsledkov svojho výskumu mladá generácia a v čom robí najčastejšie chyby?

JR: Okruh mladých autorov je dosť úzky. Mladá generácia je limitovaná aj možnosťami, ktoré im dávajú ich nadriadení. Mladých treba podporovať, zaujímať sa o nich, niekedy „postrčiť“, povedať im, že to, čo robia, má zmysel a je dôležité, aby sa podelili so svojimi poznatkami s ostatnými. Stretávam sa však často s iným prístupom...Ich veľkým problémom je, že sa nevedia dlho odpútať od jednej témy, s ktorou sa stretli napríklad pri tvorbe diplomovej práce. Niekedy sa ju až „násilne snažia udržiavať“ pri živote. Problémom často býva aj menšia znalosť staršej odbornej literatúry.

ZK: Aké máte skúsenosti s kvalitou jednotlivých príspevkov a čo by ste navrhovali, aby autori štúdií nevyhnutne dodržiavali?

JR: Niektorí autori majú snahu viackrát publikovať, niekedy úplne bez zmien, ten istý príspevok vo viacerých periodikách. Redakcia takéto príspevky striktné odmieta. Slovenská archivistika už od svojho začiatku uprednostňovala štúdie napísané priamo pre ňu. V redakcii máme trvalý záujem o kvalitné pôvodné príspevky z oblasti archívnictva a pomocných historických vied. Nad kvalitou príspevkov bdie redakčná rada a posudzovatelia.

Ďakujeme za rozhovor

PhDr. Zuzana Kollárová
Štátny archív Levoča, pobočka Poprad

Postreh z predarchívnej starostlivosti

Ako mnohým iným archivárkam štátnych archívov i mne pripadla „nevďačná úloha“ dozorovať organizácie zaradené do predarchívnej starostlivosti štátnych archívov podľa OKEČ-u. Spoločným úsilím aj s mojimi kolegami sa to darí s menšími či väčšími úspechmi. Mnohokrát narážame na nepochopenie zo strany zodpovedných vedúcich organizácií, likvidátorov a správcov konkurznej podstaty. Vždy sa však snažíme o to, aby sme „zachránili“ čo najväčšie množstvo archívnych dokumentov a tiež získali prehľad o uložení registratúrnych záznamov nearchívnej povahy, potvrdzujúcich dobu zamestnania mnohým ľuďom.

Na spoločných poradách pracovníkov v oblasti predarchívnej starostlivosti sa vždy pripomína, že je potrebné dodržiavať začleňovanie jednotlivých pôvodcov do predarchívnej starostlivosti jednotlivých štátnych archívov podľa OKEČ-u. Už na prvý pohľad je to logické, pretože každý archív má tak svoju „spádovú oblasť“ pôvodcov, ktorých registratúru pozná najlepšie.

V poslednom období sa nám čoraz častejšie stáva, že likvidátori alebo správcovia konkurznej podstaty pôvodcov, ktorí majú v predmete činnosti banskú resp. príbuznú činnosť, v prvom momente zabezpečovania správy registratúry počas likvidácie, obracajú o prvotné informácie na pracovníkov najbližšieho štátneho archívu v ich oblasti. Títo im v mnohých prípadoch vysvetlia, čo je potrebné urobiť najskôr, ale odporúčia im obrátiť sa ŠÚBA, pretože ich metodicko-kontrolne usmerňuje. No, čo sa mne zdá veľmi nepochopiteľné, viacerí pracovníci štátnych archívov im odporúčia síce prípravu vyradovacieho konania, ale vyradovacie konanie realizujú sami. V rozhodnutí o trvalej dokumentárnej hodnote registratúrnych záznamov uvedú, že registratúrne záznamy s trvalou dokumentárnou hodnotou prevezmú do archívnej starostlivosti svojho archívu a nie ŠÚBA (aspoň si myslím, že požadujú prípravu riadneho vyradovacieho konania). Potom zrazu nastane problém, keď narazia na bansko-meračskú a bansko-geologickú dokumentáciu, ktorú pôvodcom prikazuje platný bansko-meračský predpis Ministerstva hospodárstva SR odovzdať v prípade likvidácie, či zrušenia dobývacieho priestoru do archívnej starostlivosti ŠÚBA. Dodržiavanie takéhoto postupu v prípade tejto špecifickej dokumentácie vyžaduje aj príslušný obvodný banský úrad. A tak likvidátorom neostane nič iné, len nás informovať, že sú „ochotní“ odovzdať ŠÚBA do trvalej úschovy bansko-meračskú dokumentáciu. Keď im však pripomenieme, že je potrebné pripraviť riadne vyradovacie konanie aj pre túto dokumentáciu, nie sú ochotní na to pristúpiť, pretože vraj „pracovníci toho - ktorého štátneho archívu im odporúčali túto dokumentáciu iba spísať a odovzdať ŠÚBA bez vyradovacieho konania“. Už či odovzdajú bansko-meračskú dokumentáciu do nášho archívu alebo nie, je takýto postup zo strany pracovníkov štátnych archívov nesprávny. Je vari správne „roztrhnúť“ archívny fond na dve časti (jednu časť bude predstavovať registratúra pôvodcu z oblasti všeobecnej správy a riadenia, účtovníctva a podobne a druhú len bansko-meračská dokumentácia)? Nebolo by správnejšie, aby archívny fond takéhoto pôvodcu bol kompletne odovzdaný tomu archívu, ktorý vykonával metodicko-kontrolnú činnosť? Aj v ŠÚBA predsa pracujú takí pracovníci, ktorí sú „odborne spôsobilí“ sprístupniť archívny fond ako celok, nielen jeho časť týkajúcu sa vykonávania banskej činnosti. Alebo si to pracovníci ostatných štátnych archívov nemyslia!

Neviem, aký postup pri preberaní archívnych dokumentov používajú pracovníci iných archívov, ale v našom archíve striktné trváme na dodržiavaní ešte stále platného zákona č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach a doplnení niektorých zákonov, ktorý jasne stanovuje, že archívne dokumenty sa do archívov preberajú len po vyradovacom konaní.

Ešte záverom by som chcela poprosiť všetkých pracovníkov štátnych archívov na úseku predarchívnej starostlivosti, aby si v prípade poskytovania informácií pracovníkom miesta uloženia registratúrnych záznamov nearchívnej povahy v prvom rade overili, či už likvidácia daného pôvodcu bola ukončená alebo nie a len potom im odporúčili, kto môže podpísať návrh na vyradenie. Ani oni by neakceptovali, aby im pracovník miesta uloženia pred-

kladal návrhy na vyradenie vo svojom mene aj v tom prípade, keď likvidácia ešte nebola ukončená a pôvodca nebol z obchodného registra vymazaný.

Mgr. Janka Schillerová
ŠUBA

VÝBOR(N)OVINY

Zápisnica

zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov, ktoré sa konalo 10. 10. 2006 v Bratislave

- Program:**
1. Otvorenie
 2. Predstavenie firmy UNITED B, a. s. – prijatie za člena SSA
 3. Hodnotenie záverov výboru SSA z 10. 8. 2006
 4. Zahraničné cesty
 5. Exkurzia do Česka
 6. XI. Archívne dni v r. 2007
 7. www stránky
 8. Fórum archivárov
 9. Rôzne

Zasadnutie výboru otvorila predsedníčka SSA PhDr. Zuzana Kollárová.

Predstavitel' firmy UNITED žiadal o kolektívne členstvo v SSA. Firma UNITED B., a. s. sa zaoberá podnikaním a finančným manažmentom, budovaním a zavádzaním podnikových systémových štruktúr. Výbor odsúhlasil prijatie predstaviťela firmy Ing. A. Kl'učku za individuálneho člena SSA.

Predsedníčka Z. Kollárová reprezentovala SSA na archívnych dňoch v Nemecku, informovala výbor o priebehu celej akcie a o kontaktoch, ktoré nadviazala v mene SSA.

Navrhla, aby výbor pripravil informatívny text o SSA, CD alebo skladačku aj v anglickom jazyku, ktorým by sa SSA mohla prezentovať na Nete.

Výbor rokoval o prípravách XI. archívnych dní v roku 2007. Dohodol sa na niektorých organizačných podmienkach (maximálny počet účastníkov – 150 ľudí, uprednostňovať sa budú členovia SSA, vložné bude 300,- Sk).

Výbor prerokovával štruktúru www-stránok a FÓRA ARCHIVÁROV.

Predsedníčka Z. Kollárová navrhla vyhlásiť súťaž - cenu Elemíra Rákoša – zakladateľa SSA a archivára, ktorý sa venoval vedeckým a metodologickým otázkam archívnictva - o najlepšiu pôvodnú vedeckú štúdiu z oblasti archívnictva, prípadne aj pomocných historických vied pre mladých archivárov do 30 rokov (z archívneho materiálu). Cena sa bude odovzdávať na archívnych dňoch a štúdiá by mala byť publikovaná v Slovenskej archivistike. Práce bude posudzovať komisia. Udeľovať sa budú 3 ceny (1. – 3000,-; 2. – 2000,-; 3. – 1000,-). Príspevky je nutné predložiť do konca februára 2007.

Výbor odsúhlasil nový hlavičkový papier SSA.

PhDr. Z. Kollárová
predsedníčka SSA

V Bratislave, 10. 10. 2006
Zapísala: E. Machajdíková
tajomníčka SSA

Zápisnica
Zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov,
ktoré sa konalo 2. 11. 2006 v Bratislave

- Program:**
1. Otvorenie
 2. Súčasný stav v štátnych archívoch SR – stanovisko výboru SSA
 3. FÓRUM ARCHIVÁROV
 4. XI. Archívne dni v Žiline
 5. Rôzne

Zasadnutie otvorila predsedníčka Zuzana Kollárová. K súčasnej situácii znižovania finančných prostriedkov a stavov v štátnych archívoch SR, ako aj v ostatných archívoch na Slovensku, pripravil výbor SSA stanovisko, ktoré zaslal ministrovi vnútra SR.

Výbor SSA ďalej prerokovával prípravy nového čísla FÓRA ARCHIVÁROV. Zaoberal sa aj organizačnými záležitosťami XI. archívnych dní, ktoré sa budú konať v roku 2007.

Členovia výboru SSA rokovali aj o spolupráci so susednými krajinami - s Českom, Maďarskom, Poľskom a Rakúskom). Problematika zmlúv o spolupráci so zahraničnými partnermi si žiada prípravu, preto sa k tejto téme výbor SSA vráti na budúcom zasadnutí. Výbor rokoval aj o možnostiach ako získať finančné prostriedky na aktivity SSA formou grantov alebo sponzorských podpôr.

PhDr. Z. Kollárová
predsedníčka SSA

V Bratislave, 2. 11. 2006
Zapísala: Elena Machajdíková
tajomníčka SSA

O liste podpredsedovi vlády a ministrovi vnútra bol informovaný aj predseda výboru NR SR pre verejnú správu a regionálny rozvoj Tibor Cabaj.

Z DOMOVA A ZO SVĚTA

76. Deutscher Archivtag v Essene

76. nemecké archívne dni 2006 sa konali v Essene v dňoch 26. – 29. septembra. Samotné mesto Essen nepatrí medzi starobylé mestá Nemecka, i keď niektoré artefakty a písomné zmienky siahajú až do 9. storočia. Tak to bolo napríklad v prípade Essenského Dómu, z 11. storočia pochádza farský kostol nachádzajúci sa na trhovom námestí. Z prelomu storočí sa zachoval Kostol sv. Gertrúdy (1872 – 1875), Krížový kostol (1894 – 1896), Budova Grillo – Theater (1825 – 1888) a budova bankového ústavu Kuppel der Essener Credit – Anstalt (1898 – 1901). V rokoch 1911 – 1913 bola postavená synagóga. Essen je v histórii skôr známy ako banícke mesto, v ktorom sa ťažilo uhlie už od 14. a 15. storočia. V súčasnosti je to moderné priemyselné mesto so zaujímavou modernou architektúrou.

Program archívnych dní s ústrednou témou *Archívy a spoločnosť*, začal už v pondelok 25. septembra konferenciou komunálnych archívov. V utorok bolo slávnostné otvorenie. Pozdravný príhovor predniesol primátor mesta Essen dr. Wolfgang Reiniger, ktorý formou prezentácie priblížil najvýznamnejšie historické pamiatky mesta a jeho históriu. Archivárov pozdravil aj šéf štátneho úradu a štátny sekretár pre kultúru Severného Porýnia a Westfálska Hans-Heinrich Grosse-Brockhoff a prezident ICA Prof. Dr. Lorenz Mikoletzky z Viedne. Úvodnú, trochu odľahčenú prednášku na tému *Archívy a spoločnosť* – z perspektívy vedy, kultúrnych rubriek a literárneho archívu predniesol prof. Dr. Ulrich Raulff.

Hlavný program sa sústredil na nasledujúce tri dni. Rokovania boli rozdelené do viacerých sekcií. V utorok 26. septembra samostatne rokovali archívy politických strán, nadácií a spolkov, spolkové a krajinské archívy, archívy pedagogické a historických ústavov, archívy médií a archívy informačných služieb. V stredu 27. septembra sa rokovalo na jednotlivé témy – *Archívy a ich nosiče*, *Ocenenie archívov a ich otvorenie pre spoločnosť*, *Sieť(počítačová) ako spôsob otvorenia spoločnosti*, *Tradičná spoločná práca a moderný marketing*. Vo štvrtok 28. septembra opäť rokovali archívy v jednotlivých skupinách podľa svojej príslušnosti – štátne archívy a archívy ostatných územných spoločností, cirkevné archívy, hospodárske archívy a archívy šľachtické, rodinné a domáce, parlamentné archívy, archívy politických strán, nadácií a spolkov, archívy médií, archívy vysokých škôl a archívy vedeckých inštitúcií. Medzi prednášateľmi z domácich nemeckých archívov sú tradičnými hosťami aj archivári zo susedných krajín, napríklad Holandska, Švajčiarska a podobne. Ako sme už spomenuli, nosnou témou bolo využívanie archívnych dokumentov spoločnosťou, ich elektronické spracovanie a ich sprístupňovanie na internete. Prítomní v diskusiách a v prednesených príspevkoch spravdila informovali o úrovni takéhoto spracovania a skúsenostiach pri využívaní vo svojich pracoviskách. Vyskytli sa aj vizionárske príspevky, ktoré načrtávali ako sa archívnictvo bude uberať ďalej.

Pripomeňme si niektoré údaje o ceste, ktorou sa vybrali nemecké archívy už v roku 1998, kedy usporiadal Štátny archív v Münstri seminár „Úloha archívu v ONLINE – informačnom systéme“. Nemecké archívy nadviazali na skúsenosti nemeckých knižníc. Už v roku 1995 bola vytvorená veľká vedecká organizácia, ktorá sa začala zaoberať diaľkovým prenosom dát a informačnou sieťou. Pilotným projektom bol poverený archív v Münstri a do systému boli zapojené všetky archívy v Severnom Porýní a Vestfálsku. Informačný systém prezentuje prehľad fondov na rôznych archívnych nosičoch aj na stranách WWW. Tento systém sa osvedčil pri archívnych rešeršiach. Technickými záležitosťami a vytvorením dizajnu bola poverená firma Augias Gmb H, Senden – Bösensell. Na stránke

archiv.nrv.de bolo už v roku 1998 sprístupnených okolo 20000 archívnych fondov 400 štátnych, komunálnych a cirkevných archívov.

Zahraniční archivári sa stretli za okrúhlym stolom už v utorok, aby informovali o stave sprístupnenia archívnych dokumentov na internete. Tu z bývalých postsocialistických krajín bolo zastúpené iba Slovensko (Z. Kollárová), ktorá informovala o materiálnej pripravenosti štátnych archívov na Slovensku, avšak o veľmi malom personálnom obsadení odborníkmi, ktorí by mohli túto náročnú prácu vykonávať. Na Slovensku v porovnaní s európskymi štátmi je táto problematika iba v plienkach. Predsedníčka SSA pripravila príspevok týkajúci sa stavu archívnictva na Slovensku, ktorý bude uverejnený v nemeckom archívnom časopise.

Tradičnou súčasťou nemeckých archívnych dní je kontraktčná výstava archívnej techniky, počítačových firiem, reštaurátorských dielní a podobne. Súčasne tu jednotlivé archívy predstavujú svoju bohatú vedeckovýskumnú prácu formou množstva vydaných publikácií z oblasti histórie a archívnictva.

Nemecké archívne dni sa stali vzorom pre vznik archívnych dní na Slovensku. Ich obsah je motivujúci pre slovenských archivárov aj v súčasnosti. Ich dlhodobú tradíciu môžeme obdivovať, no mohli by pre nás byť víziou, kam by sa slovenské archívnictvo malo uberať.

PhDr. Zuzana Kollárová
Štátny archív Levoča, pobočka Poprad

Archivári na Morave.

Spoločnosť slovenských archivárov zorganizovala dňa 11. októbra 2006 exkurziu do Štátneho okresného archívu v Zlíne a do Archívu mesta Brna, ktorej sme sa zúčastnili aj my, pracovníci Štátneho archívu v Banskej Bystrici, pobočka Banská Bystrica. Miestom stretnutia archivárov z viacerých kútov Slovenska bola Bratislava, kde nás čakal luxusný autobus. O odborný výklad počas cesty sa postarala PhDr. Alžbeta Sopusková z Filozofickej fakulty UK v Bratislave.

Prvá zastávka bola v Štátnom okresnom archíve v Zlíne, ktorý sa nachádza 3 km severovýchodne od Zlína v zámku malebnej obce Klečůvka. V archíve je uložených 1500 archívnych fondov, 12 kilometrov archívneho materiálu, pričom najstaršie zachované záznamy pochádzajú zo 14. storočia. Samotný objekt archívu pozostáva z dvoch budov vzájomne prepojených podzemnou chodbou. V pôvodných priestoroch zámku sa okrem depotov nachádza aj bádateľňa s kanceláriami. Súčasťou okolia archívu je rozľahlý park z prvej polovice 19. storočia.

Pešia prechádzka Brnom . . .

Bol vybudovaný a upravený vďaka rytierovi Janovi Haydenburgovi, ktorý v tom čase zámok obýval so svojou rodinou. Niektoré miestnosti archívu sa môžu pýšiť pôvodným dobovým nábytkom. Riaditeľom archívu je PhDr. Zdeněk Pokluda, ktorý nás so svojimi spolupracovníkmi veľmi milo privítal. Previedli nás svojim pracoviskom a na záver riaditeľ veľmi pútavo hovoril o histórii archívu, ukázal nám najstaršie listiny a tiež plán rozšírenia mesta Zlín.

Treba spomenúť práve fotoarchív, ktorého pôvodcom je Tomáš Baťa a vzhľadom na jeho prepracovanosť a obsahovosť sú miestny archivári naň právom hrdí. Súčasťou ukážky archívneho materiálu bola aj mapa najmodernejšieho mesta v republike, ktoré sa usiloval vybudovať práve Tomáš Baťa, avšak stopy jeho snaženia neboli dokončené dodnes. Súčasťou archívu je aj príručná knižnica obsahujúca 26-tisíc zväzkov.

Archivári pred Štátnym okresným archívom v Zlíne

Po obede sme pokračovali v ceste do Archívu mesta Brna. Trochu nás zaskočila poloha mestského archívu, ktorý sa nachádza v obytnej časti Černovice. V porovnaní s archívom v Zlíne sa Archív mesta Brna nachádza v nových resp. zrekonštruovaných priestoroch dvoch budov. Prvá budova bola dostavaná v roku 2002 a išlo o prestavbu bývalej elektrárne, druhá novostavba bola uvedená do užívania v roku 2005. O naše privítanie sa postaral riaditeľ archívu PhDr. František Novák. Po krátkom občerstvení, ktoré pre nás pripravili pracovníci sme absolvovali prehliadku priestorov archívu. Archív je vybavený kompaktnými regálmi a moderne zariadenou reštaurátorskou, kníhviazačskou a fotografickou dielňou. Archívny fond tvoria mestské úradné knihy, zbierky pergamenových listín, písomnosti súdnych a finančných úradov, remeselníckych cechov, spoločenstiev a spolkov, českých a nemeckých škôl pôsobiacich na území mesta a podobne. Taktiež sú tu uložené písomné pozostalosti významných občanov Brna, rozsiahla zbierka fotografií a pohľadníc, ako aj zbierka máp a plagátov. Jeho súčasťou je príručná knižnica, ktorá obsahuje viac ako 63-tisíc zväzkov prevažne odbornej historickej literatúry a časopisov. Raritou archívu je krokodíl, ktorý je umiestnený v bádateľni, práve krokodíl patrí medzi symboly mesta Brna.

Po ukončení návštevy archívu nasledovala prehliadka historickej časti Brna, ktorej sme vzhľadom na pestrosť a bohatosť programu nemohli obetovať viac času. Do Bratislavy sme sa s pocitom príjemne stráveného dňa vrátili vo večerných hodinách.

Mgr. Ivana Dianová
Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Banská Bystrica

Exkurzia maďarských archivárov v Bratislave a na okolí

Po úspešnom zvládnutí úlohy hostiteľov putovného zasadnutia Spoločnosť maďarských archivárov, sa naši kolegovia z Vesprémskeho župného archívu vybrali na dvojdňovú exkurziu na Slovensko. Sedemnásť členná skupina pod vedením riaditeľa Dr. Lajosa Madarásza si naplánovala časovo náročný program. Za dva dni sa mali oboznámiť s tromi archívami, piatimi mestami a zúčastniť sa jednej konferencie. Do Bratislavy prišli 7. septembra 2006, kde ich v dopoludňajších hodinách prijali v Slovenskom národnom archíve. Vďaka odbornému výkladu kolegyní Boženy Slezákovéj a Zory Bakošovej sa oboznámili s minulosťou i súčasnosťou národného archívu a na príklade archívneho fondu česnej línie rodu Esterházy sa zoznámili aj s tunajšími prameňmi, svojim obsahom blízky k histórii Vesprémskej župy. Návšteva bola vhodnou príležitosťou aj k výmene skúseností z každodennej praxe, viackrát sa pri tom objavila otázka depozitných zmlúv, najmä vo vzťahu k archívom bývalých hodnoverných miest. Po ukončení návštevy v národnom archíve sa skupina presunula do Archívu Ústavu pamäti národa, kde mala možnosť načrieť do pozostalosti bývalých štátno-bezpečnostných služieb a zoznámiť sa so špecifickou činnosťou tohto archívu i celého ústavu. Na ich zvedavé otázky pri tom odpovedali Radoslav Ragač a Gábor Strešňák. Nasledovala krátka prechádzka po starom meste, z časových dôvodov zúžená na Dóm sv. Martina a vonkajšiu prehliadku Starej radnice na Hlavnom námestí, kde ešte donedávna sídlil Archív mesta Bratislavy. Následne skupina nasadla do mikrobusu a zamierila do Šamorína. Značne stiesnený program a možno až netradičné jesenné horúčavy však spôsobili svoje a šamorínsky pobyt sa namiesto návštevy Inštitútu Fórum a prehliadky románsko – gotického kostola začal oddychovou dvadsaťminútovkou pri pive v miestnej reštaurácii Zlatá podkova. Na rad sa nakoniec dostal aj zmienený spoločenskovedný inštitút pôsobiaci v treťom sektore so svojou knižnicou Bibliotheca Hungarica, ktorej riaditeľ László Végh sa ujal úlohy sprievodcu po Šamoríne. Kostol miestnej obce Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku, pôvodne zasvätený Panně Márii so svojimi freskami z konca 13. až 16. storočia, každého dostal do úžasu. Bližšie sa so stavebne – historickými dejinami kostola mohli zoznámiť aj z miestne prístupnej, nedávno vydanéj hodnotnej publikácie, pochádzajúcej z pera uznávanej profesorky dejín umenia Márie Prokoppovej. Návštevníci sa iste stotožnili s jej konštatovaním, podľa ktorého ide o skutočný unikát so známami stredovekých francúzsko – uhorských umeleckých vzťahov, ktoré kostolu prepožičiavajú celoeurópsky význam. Nasledujúcou zastávkou exkurzie bola Galanta, kde malú skupinku čakal znalec miestnych pamätihodností, kolega – pamiatkár Juraj Pekarovič. Ako prvé predstavil rímskokatolícky Kostol sv. Štefana kráľa, postavený v klasicistickom slohu v rokoch 1797 – 1805. Kostol v súčasnosti prechádza obnovou, v dôsledku čoho z interiéru v čase návštevy absentoval barokový hlavný oltár Bolestnej Panny Márie, ktorý pôvodne vládol interiéru barokovej kaplnky, zbúranej v roku 1962. Ako však pán Pekarovič výstižne poznamenal, návštevníci si mohli užiť vzácnu chvíľu, pretože mali možnosť pozorovať vitrážne okná svätyne, inak skryté za oltárom. Za kostolom nasledovala návšteva expozície bytovej architektúry 17. – 20. storočia v renesančnom kaštieli Esterházyovcov. Prvý deň náročného programu sa skončil v Šali, kde naši kolegovia strávili hodnotné dopoludnie aj nasledujúceho dňa, keď sa zúčastnili konferencie organizovanej Spoločnosťou Petra Pázmánya a Štátnym archívom v Bratislave – pobočkou v Šali.

Súdiac podľa unavených, no o to spokojnejších pohľadov našich južných kolegov pri rozlúčke, bola exkurzia vydarená. Ešte pred odchodom nám ponúkli možnosť zoznámiť sa podobným spôsobom s Vesprémom a jeho okolím, vrátane novej budovy župného archívu. Možnosť takejto návštevy sme prijali s vďakou. Na základe doterajších skúseností z exkurzií členov našej spoločnosti však predpokladáme, že v prípade jej realizácie určite neprídeme mikrobusedom...

Mgr. Gábor Strešňák, Archív ÚPN

Pozvanie do múzea

Každodenný rutinný archivársky život je plný bádania a skúmania historických prameňov v archívnych fondoch a zbierkach. Výsledkom spracúvania archívnych dokumentov je ich usporiadanie a sprístupňovanie formou inventára, prípadne publikovaním v niektorom periodiku. Archivárom je dôverne známe, že tieto fondy a zbierky sa nezachovali vždy kompletne, a že svoju skúmanú oblasť musia občas rozšíriť aj o iné odborné inštitúcie, napríklad múzeá. Múzeá svojou akvizičnou politikou často získajú do svojich fondov historické pramene, ktoré sprístupňujú najmä výstavami. V súčasnosti sa uskutočňuje v Slovenskom národnom múzeu niekoľko zaujímavých akcií, ktoré môžu osloviť aj historikov – archivárov.

November bol vyhradený pre odborný veľtrh NOSTALGIA EXPO 2006, ktorý sa zameriava na kultúrne dedičstvo na Slovensku. Tohtoročný, už 8. veľtrh, sa uskutočnil s podporou Ministerstva kultúry SR (aj ďalších sponzorov) v čase od 15. do 19. novembra 2006 v budove Slovenského národného múzea na Vajanského nábreží v Bratislave.

Jeho hlavnou myšlienkou a témou bola ochrana a spoločenské uplatnenie kultúrneho dedičstva obsiahnuté v múzejných a umeleckohistorických zbierkach, pamiatkach a starožitnostiach. Na NOSTALGII svoju činnosť a bohatstvo prezentovali slovenské múzeá, galérie, pamiatkári, starožitníci, reštaurátori a firmy, ktoré sa podieľajú na technickom vybavení týchto ústavov. Reprezentovali sa najmä svojimi publikáciami a časopismi, ktoré na Slovensku v poslednom období vyšli. Samostatnú časť tvorili už tradične kóje starožitníctiev, esteticky zariadené dobovým nábytkom a dotvárané drobnými úžitkovými predmetmi. Veľtrh bol zároveň aj miestom výhodného nákupu starožitností a výtvarných diel na Slovensku.

Svoj priestor pod krídlami SNM dostali aj organizácie cestovného ruchu, ktoré zohrávajú dôležitú úlohu pri propagácii nášho kultúrneho bohatstva, upozorňujú a predstavujú domácej a zahraničnej verejnosti pamiatky Slovenska. Veľtrh múzeí a galérií sa snažil poskytnúť odborníkom z rôznych oblastí možnosť na vzájomné zoznámenie a bezprostrednú komunikáciu, ako aj nadväzovanie ďalších odborných a obchodných kontaktov. Kontaktov, ktoré v súčasnosti môžu pomôcť kultúrnym inštitúciám v získavaní zdrojov potrebných na ochranu, obnovu a využívanie kultúrneho dedičstva, vytvoriť priaznivé podmienky na výmenu odborných informácií z oblasti starostlivosti a využívania kultúrneho dedičstva – predstaviť technológie a výsledky spracovania, využívania a ochrany pamiatok a zbierok, prezentačné a komunikačné technológie, metódy, materiály a techniky reštaurovania.

Počas veľtrhu sa každoročne konajú sprievodné akcie – odborný program. Nosným podujatím Nostalgie 2006 bolo jednodňová konferencia Akvizičná politika a akvizičná činnosť zbierkotvorných inštitúcií v súčasnosti. Jej úlohou bolo predovšetkým zhodnotenie akvizičnej politiky zriaďovateľov a zakladateľov, analýza legislatívnych a právnych podmienok na výkon a realizáciu akvizičnej činnosti zbierkotvorných inštitúcií, zhodnotenie súčasného stavu akvizičnej činnosti v múzeách a galériách a s tým spojenými novými prístupmi a spôsobmi realizácie múzejnej dokumentácie. Majetkovopravným a legislatívnym otázkam sa venovala galerijná sekcia, ktorá rokovala v Slovenskej národnej galérii. V SNM sa súčasne konal aj seminár o ochrane a budovaní pamiatok ľudového staviteľstva a múzeí v prírode (skanzenov).

Toto významné výstavné a múzejné podujatie nielen nostalgickým ohliadnutím sa za minulosťou, ale významnou mierou tiež upozorňuje našu verejnosť na potrebu zvýšiť pozornosť ochrane a záchrane kultúrneho bohatstva Slovenska pre budúcnosť.

S dejinami Slovenska súvisia aj ďalšie expozície a výstavy Slovenského národného múzea (nielen v Bratislave, ale aj v ostatných špecializovaných múzeách), ktoré súvisia s prezentovanou témou (pozri:

www.snm.sk). Osobitne upozorňujeme na výstavu z numizmatických zbierok SNM *Poklady mincí na Slovensku*, ktorú sprístupnili 14. decembra v SNM-Historickom múzeu na Bratislavskom hrade.

PhDr. Elena Machajdíkova
tajomníčka SSA

KAMASOVÁ, Marta (zost.): Z histórie školstva v okrese Veľký Krtíš. Veľký Krtíš 2005, 50 s.

Čitateľskej verejnosti sa do rúk dostáva nevelký zborník, ktorý zostavila Marta Kamasová, riaditeľka Štátneho archívu v Banskej Bystrici, pobočka Veľký Krtíš. Obsahuje príspevky z historických seminárov, ktoré sa uskutočnili počas Dní A. H. Škultétyho v rokoch 2004 a 2005 vo Veľkom Krtíši. Mesto Veľký Krtíš sa stalo centrom okresu od roku 1968. Hoci najstaršie písomné pramene o meste siahajú až do roku 1245, nepatrí v súčasnosti medzi veľké mestá na Slovensku. Napríklad v roku 2001 malo 14 013 obyvateľov a rozlohu 1500 h. V súčasnom okrese sa nachádza 71 obcí, vrátane Veľkého Krtíša. Regionálna história v okrese Veľký Krtíš je pomerne málo spracovaná. Zborník je záslužnou činnosťou riaditeľky archívu, ktorá sa postupne snaží o nápravu. Dejiny školstva sú pre každú obec dôležitou súčasťou jej bežného a každodenného života. Dokonca sa v posledných rokoch stalo ich spracovanie akousi módnou záležitosťou.

Zborník Z histórie školstva obsahuje nasledovné príspevky: I. Dni A. H. Škultétyho – *Z histórie školstva v okrese Veľký Krtíš* (Marta Kamasová), 35. výročie *Gymnázia Augusta Horislava Škultétyho vo Veľkom Krtíši* (Mária Hroncová), *Súčasnosť a perspektívy Gymnázia Augusta Horislava Škultétyho vo Veľkom Krtíši* (Pavel Černík);

II. Dni A. H. Škultétyho 2005 – Príspevky z historického seminára z príležitosti jubilea spisovateľa, učiteľa Fraňa Kráľa (1903 – 1955): *Fraňo Kráľ (1903 – 1955) – básnik, spisovateľ, verejný činiteľ, národný umelec – biograf* (Marta Kamasová), *Vznik slovenskej školy v Peťove roku 1927 a učiteľ František Kráľ* (Marta Kamasová) a *Fraňo Kráľ a škola v Peťove v spomienkach pamätníkov* (Táňa Bieliková).

Autorský kolektív pod vedením zostavovateľky zúročil svoje vedomosti a zručnosti v spracúvaní predložených tém. Marta Kamasová v prvej kapitole Z histórie školstva v okrese Veľký Krtíš s veľkým úsilím pozbierala informácie o školách od 16. storočia, ďalej sprístupnila vývoj školstva od roku 1918, reformy školstva a rozvoj škôl po roku 1945, stredné a učňovské školstvo od roku 1945 svoj príspevok doplnila o informácie o vzniku prvej strednej školy na území okresu veľký Krtíš v roku 1954. Domnievame sa, že svoju štúdiu by mohla autorka v budúcnosti obohatiť aj o správy o školách, ktoré sa zvyčajne nachádzajú aj v rímskokatolíckych vizitáciách (pokiaľ sa dochovali). V príspevku sú zaujímavé aj informácie o významných slovenských osobnostiach pochádzajúcich z tohto regiónu (Samuel Hruškovíc, Štefan Rysuľa, Daniel Lehotský a podobne), ktoré nepochybne kladne pôsobia na regionálnu hrdosť a príslušnosť spomenutého kraja. V kapitole o základných školách sa venovala všeobecnej situácii v novej Československej republike. V tomto období zo súčasného okresu patrilo 40 škôl do Školského inšpektorátu v Lučenci. Zaujímavé sú informácie o výstavbe školských budov. V tejto časti sa autorke, zrejme kvôli nedostatku autentických kroník a iných dokumentov, nepodarilo zistiť viac informácií o činnosti pedagógov a žiakov, hoci konštatuje, že: „...školy a učiteľia od vzniku prvej ČSR mali významný podiel na rozvoji miestnej kultúry a osvety. Rozvíjali ochotnícke divadlá, spolkovú a záujmovú činnosť.“ Obdobie je to aj v ďalšej časti rozoberajúcej reformy školstva a rozvoj škôl po roku 1945. Krátka časť je venovaná strednému a učňovskému školstvu od roku

1945 a vzniku prvej strednej školy – Jedenástočnej strednej školy v Modrom Kameni v roku 1954. Informácie o školstve ukončuje v školskom roku 1993/1994.

35. výročie Gymnázia Augusta Horislava Škultétyho vo Veľkom Krtíši sprítomňuje svojimi spomienkami a faktografickými údajmi Mária Hroncová. Začala pretvorením jedenástočnej strednej školy na strednú všeobecnovzdelávaciu školu. Podkladom jej boli aj spomienky bývalých pedagógov. Príspevok kopíruje školské reformy a zmeny, ktoré sa udiali v Československej socialistickej republike, ako od roku 1989 v realitách nového štátu a spoločnosti. Okrem iného sa tu zmieňuje o viacerých zahraničných aktivitách žiakov školy a o ich mimoškolských aktivitách. Dôležité sú údaje o materiálnom zabezpečení školy, o jej prestavbách, no hlavne o zmenách v organizácii vyučovania na škole. Na tento príspevok nadväzuje Pavel Černík, ktorý verejnosť zoznamuje so súčasnosťou a perspektívami gymnázia sledujúceho moderné trendy výchovy mladej generácie.

Príspevky z druhého seminára sú venované spisovateľovi Fraňovi Kráľovi (1903 – 1955). Tento seminár mal nepochybne veľkú odozvu v regióne v ktorom Fraňo Kráľ pôsobil. Marta Kamasová v úvodnom príspevku predložila biografické údaje o tejto osobnosti, kde zdôraznila najmä jeho neľahké začiatky na učiteľskom poste, no i začiatky spisovateľské. V ďalšom príspevku, vychádzajúc predovšetkým z archívnych dokumentov, priblížila Marta Kamasová jeho osudy v malej škole v Peťove, kde pri jeho nástupe nemali ani školskú budovu. Pozoruhodnou je časť v ktorej cituje triedny výkaz a rukou Fraňa Kráľa napísané poznámky o samotných žiakoch. Záver tvoria spomienky pamätníkov na Fraňa Kráľa z pera Táni Bielikovej. Namiesto záveru si dovoľím citovať posledné riadky zborníka zostavovateľky Marty Kamasovej, s ktorými sa úplne stotožňujem: „*Po roku 1989 dielo spisovateľa Fraňa Kráľa sa vynecháva z učebných textov, jeho meno z učebníc slovenskej literatúry. Jeho prozaická tvorba od roku 1945 bola bezpochyby prežimová, to však nemôže byť kritériom a dôvodom na úplnú stratu pamäti. Smutné je, že tieto tendencie sa udržali aj v dnešných demokratických časoch a nevieme byť objektívni hodnotitelia a kritici histórie, našej minulosti, osobností, podceňujúc následky ako sú nevedomosť, jednostrannosť, neakceptovanie sa navzájom, intolerancia. Takým bol aj vandalský čin po pokojných, programom obsažných, a dovoľím si tvrdiť aj náležitých oslavách, spomienky na učiteľa a spisovateľa Fraňa Kráľa v Peťove dňa 21. mája 2005. Slávnostne odhalenú a ešte u kamenára nevyplatenú pamätnú tabuľu, v noci toho istého dňa zrušili z podstavca...*“

PhDr. Zuzana Kollárová
Štátny archív Levoča, pobočka Poprad

Do pozornosti....

Drevený svet Petra Zoričáka má názov aktuálnej výstavy v galérii múzea NBS - Múzeum mincí a medailí v Kremnici na Štefánikovom námestí 33/40. Výstava trvá od 4. decembra 2006 do 12. januára 2007. Možno málokto vie, že koníčkom archívára a historika Petra Zoričáka je výtvarná rezbárska tvorba. V roku 2002 získal aj titul majstra ľudovej umeleckej výroby v odvetví drevorezby. Témy na svoje sochy a reliéfy hľadá v ľudovom prostredí. Jeho dielka majú svojský štýl. Na výstave v Kremnici nájdete nádherných usmievaných anjelov v rôznych podobách, betlehemy, svätcov, zvieratká.

Príďte sa ponoriť do zázračného dreveného sveta majstra dláta a nášho kolegu!

Mgr. Lucia Krchnáková, ŠÚBA

Oznamy

1/ Výbor Slovenskej spoločnosti archivárov už začal pripravovať XI. archívne dni na tému „Archívy 21. storočia – sprístupňovanie archívnych fondov a nové technológie“, ktoré sa budú konať v Žiline 29. – 31. mája 2007. Názvy príspevkov zasielajte do konca januára 2007 (!) elektronickou poštou na adresu: tajomníčky: PhDr. Eleny Machajdíkovej (archiv@snm.sk) alebo predsedníčky PhDr. Zuzane Kollárovej (kollarova_z@sale-ppp.vs.sk)

2/ Príspevky do Fóra archivárov zasielajte elektronickou poštou na adresu: Lucia.Krchnakova@suba.vs.sk

3/ Oznam o príspevní 2% daňou dostanete samostatne aj s číslom účtu spoločnosti.

Naši jubilanti

november 2006

PhDr. Marián Zemene

Mgr. Peter Viglaš

december 2006

PhDr. Eva Gábrišová

Výbor a členovia Spoločnosti slovenských archivárov prajú jubilantom veľa zdravia a spokojnosti v pracovnom i osobnom živote.

PF 2007

*Prichádzame k Vám s koledou, s práním šťastných Vianoc a veselou náladou.
Možno budú tohoto roku dary trochu skromnejšie, ale nech sú o to viac na lásku a vďačnosť bohatšie!
V roku novom ťažko zapriať šťastie, radosť, spokojnosť, keď nám život uštedruje neistotu a starosť.
Nech nám aspoň práca, chlieb, zdravie nikdy nechýba, nech v svornosti, v láske, v zhode si naša archivárska
obec nažíva!*

redakčná rada

FÓRUM ARCHIVÁROV

Vydáva Spoločnosť slovenských archivárov

Redakčná rada: Lucia Krchnáková, Oľga Kvasnicová, Radoslav Ragač,

Ju raj Roháč, Gábor Strešňák

Technická úprava: ŠÚBA

Povolilo: MK SR 1472/96